

Занаетчиските производи во Историјата во Македонија

Епохата на металите доведува до промена на технологијата на производството на керамиката, што, од своја страна, се одразува и нејзиниот изглед. Во енеолитот особено се карактеристични садови со вовлечен обод и пехари со две рачки, најчесто украсени со втиснување орнаменти во свежа глина (особено оној во вид на втисната врвка). На територијата на Македонија нешто поретко се среќава техника на инкрустација, која се состои во жлебење на керамиката (најчесто темна по боја) и пополнување на жлебовите со светла пастозна боја. Со извесни промени, продолжува да се практикува и техниката на боење на керамиката, при што орнаментите се изведуваат со непостојани пастозни бои (особено црвена и бела), и тоа по печењето на садот. Посебна спецификација на овој период е боењето со графитен премаз, која на садот му дава извонреден метален отсјај.

Во бронзеното време, керамичките форми повторно доживуваат процут. Се појавуваат биконусни садови, садови со една или две рачки, вообичаено високо издигнати над ободот, кој честопати е високо засечен. За првпат се јавуваат и садови - ламби, наменети за осветлување. Сликањето на керамиката најчесто се изведува со темна боја врз претходно добро исполоран светлокафеав или црвеникав фон. Најчести се орнаментите во вид на вертикално шрафирани триаголници, ромбови, малтешки крстови и стилизирани човечки фигури. Овие мотиви се особено застапени на керамичките урни (наменети за погребување на остатоците на кремираните покојници), кои продолжиле да егзистираат и во следната доба.

Во стадиумот на железото, под влијанијата на медотеранските цивилизации, сатовите започнуваат да се обликуваат на грчарско колце, па како последица на тоа добиваат правилна форма и потенки садови. Боењето се изведува со т.н. фирнајз (многу отпорна боја, составена од оксид на железо растворен во ленено масло) кој својот кафеаво - црвеникав тон го добива дури по печењето на садот. Мотивите се геометриски. Од формите доминираат бокалите, пехарите и шољите. Но, паралелно со овие нови форми и техники, уште долго време сатовите ќе се изработуваат со рака и ќе се украсуваат со старите техники.

И покрај тоа што се работи за епоха на металите, во нејзиниот прв стадиум металните предмети се извонредно ретки. Состојбата нема значително да се измени ни во бронзеното време кога благодарение на легирањето на бакарот и бронзата, на подрачјето на Република Македонија, освен познатиот микенски меч, досега се откриени само уште неколу бронзени секири и тоа, на наоѓалиштата "Св. Недела" во Асамати кај Ресен, во Кравари крај Битола, во "Црквени ливади" кај Враништа во околината на Струга и во прилепскиот регион. На нашето подрачје е откриен и каменен калап за леење на вакви орудија, што е доказ дека во овој дел од Балканот била позната и вештината на нивна изработка.

И покрај познавањето на металургиските постапки, низ сета епоха, повеќето орудија и оружја и натаму се изработуваат како во неолитот - од камен и коска.

Такви се : кремените сечила и стрели; масивните камени алатки во вид на секира и чекан (со кружен отвор за всадување на рачка); шила, игли, стрели и харпуни за ловење риба изработени од коска и рог итн.

Примероци на метален накит (изработен од бакар и бронза) на нашата почва се јавуваат доцна, дури во железната епоха, но затоа во голем број и разновидни типови.

Во железното време, за разлика од неолитот, луѓето од овој дел на Балканот, во гробовите оставале голем број прилози. Најголемиот дел од нив претставуваат елементи од облеката, односно носијата на покојникот. И покрај одредени проблеми поврзани со различната хронолошка или територијална специфичност на предметите, може да се изврши реконструкција на изгледот на еден возрасен маж - боин од оваа епоха.

Наметката со која бил наметнат се закопчувала со фибула (т.е. украсна игла слична на денешните "безопасни"), која од период во период, или од племе до племе, се разликувала. Украсниот дел бил формиран во вид на лак или на две споени спирали. На гушата и на облеката виселе разновидни привезоци (топчести, биконусни, прстенести, плочести или во вид на прапорчиња, често дополнети со геометриски симболи). Кошулата била опашана со колан, во некои случаи напред закопчуван со масивна тока, украсена со перфорирање. На коланот висела гарнитура за одржување на косата и брадата, составена од еден вид на пинцета т.е. штипка за фаќање на прамењата, од железен брич за нивно поткастрување и точило за острење на бричот. Се претпоставува дека оваа гарнитура, освен утилитарната намена, имала функција да го означи социјалниот ранг на носителот. Во некои гробови во пределот на градите и на стомакот на покојникот се откриени бројни полутопчести апликации и големи кружни, конусно или полутопчесто профилирани метални плочи. Се работи за елементи пришиени на облеката, а во вториот случај за еден вид пафти или можеби за делови од штитови чиј корпус бил изработен од дрво и кожа. Вообичаено оружје било копјето, кое најчесто оди во чифт, додека ретката застапеност на мечевите во гробовите може да се протолкува со нивната висока цена, поради која биле користени само од најелитните војни, а по смртта на сопственикот останувале во наследство.

Кај жените за сметка на оружјето, повеќе е застапен накитот и, изгледа, орудјата за работа со текстил. Покрај универзалните елементи (фибули, апликации на облеката, приврзоци ...) кај нив доминираат гривните (најчесто во вид на долги спирали и масивни алки) и игли со украсна глава, наменети за фиксирање на косата и облеката.

